

О. Ю. Булуков, канд. юрид. наук, доц.
Національна юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ

Успішне розкриття і розслідування вбивств, встановлення, розшук і покарання винного багато в чому залежать від науково-технічного забезпечення правоохоронних органів. Проникаючи на місце злочину або покидаючи його, злочинець часто залишає сліди ніг; пересуваючи різні предмети або торкаючись них, він непомітно для себе залишає сліди рук; при зломі і нанесенні тілесних ушкоджень залишає сліди дії різних знарядь і інструментів. Великого ступеня інформативності сліди залишаються на тілі потерпілого, його одязі, а також на одязі злочинця.

Виявлення і фіксація слідів для використання їх як речових доказів вимагають застосування науково-технічних засобів, зосереджених в основному в універсальному криміналістичному комплекті слідчого. Застосування зазначених засобів у більшості випадків дозволить знайти, точно зафіксувати і правильно вилучити сліди з місця події, а також зафіксувати обстановку, що має значення для успішного розкриття і розслідування вбивств.

Названий напрямок є одним з головних по застосуванню науково-технічних засобів у розслідуванні вбивств і досить апробованим. Сучасний стан боротьби зі злочинністю і з такими суспільно-небезпечними проявами, як убивства, вимагають нових науково-технічних розробок,

що дозволять швидко й ефективно розкривати і розслідувати убивства.

Розробка і впровадження науково-технічних засобів і методів у розслідування обмежено рядом спеціальних умов. Основною умовою можливості застосування криміналістичної техніки й інших засобів розслідування вбивств є наукова обґрунтованість рекомендованих засобів і методів. Так, Р.С.Белкін під науковою обґрунтованістю розуміє відповідність технічних засобів науковим уявленням і сучасному стану науки і техніки, можливість наукового передбачення результатів застосування засобів і прийомів і визначення ступеня точності цих результатів.

Розробка і впровадження в практичну діяльність правоохоронних органів нових технічних засобів і методів орієнтує на пошук напрямків, що вимагають досліджень щодо можливості використання існуючих розроблених технологій.

Прикладом забезпечення правоохоронних органів науково-технічними засобами є розробка в лабораторії “Використання сучасних досягнень науки і техніки в боротьбі зі злочинністю” Інституту вивчення проблем злочинності, Академії правових наук України і практична перевірка пристрою, що одержав назву “Контролер для виміру швидкості балістичного об’єкта”. Даний пристрій призначений для проведення балістичних досліджень при розслідуванні злочинів із застосуванням вогнепальної зброї, більшість з яких – вбивства. Після затвердження необхідної документації в Комітеті з патентування науково-технічний засіб може використовуватися в органах, що здійснюють балістичні дослідження.

У практику діяльності органів, які ведуть боротьбу зі злочинністю, замість застарілих наборів науково-технічних

засобів (слідчих валіз), що були в наявності в правоохоронних органах, розроблені й активно впроваджуються нові універсальні криміналістичні комплекти, що заповнюються технічними засобами в залежності від потреб слідчих, експертів, оперативних працівників. Ця робота здійснюється безпосередньо на кафедрі криміналістики, із залученням до складання переліку науково-технічних засобів співробітників згаданої вище лабораторії.

Модернізація універсальних криміналістичних комплектів провадиться не тільки шляхом заміни технічних засобів на нові, але і шляхом комплектації їх технічними засобами раніше в них не використовуваними. Наприклад, комплектація звукозаписною апаратурою – диктофонами Olympus, відеозаписною апаратурою – відеокамерами Samsung, компактними пошуковими приладами – ультрафіолетовими освітлювачами. Застосування звукозапису і відеозапису, безсумнівно, є перспективним для фіксації обстановки місця події по справах про убивства, особливо коли огляд пов'язаний з якою-небудь динамічною дією або проводиться за участю осіб, що дають пояснення або демонструючих що-небудь. Використання ультрафіолетових освітлювачів може бути ефективним при огляді документів або давніх слідів крові, при впливі на них розчином люмінола (1 г люмінола, 0,5 г гідрокарбонату натрію, 10 мл пергідролу на 1 л дистильованої води). У результаті взаємодії розчину з плямою крові виникає інтенсивне блакитне світіння, добре помітне в темряві протягом 2-3 хв. Результати подібних попередніх досліджень допомагають більш цілеспрямованому подальшому проведенню огляду і висуванню слідчих версій.

Проведений аналіз стану забезпечення правоохоронних органів новітніми інформаційними технологіями дозволив визначити потреби в них. Пріоритетними можна назвати автоматизоване місце слідчого; комп'ютерна ідентифікація по голосу; комп'ютерна ідентифікація по ознаках зовнішності (фоторобот); електронний довідник слідчого, словник криміналістичних термінів, науково-практичні посібники. За винятком останнього пункту, названі інформаційні технології знаходяться в стадії розробки, однак їхнє завершення дозволить озброїти правоохоронні органи науково-технічними засобами, що будуть сприяти ефективному розслідуванню вбивств. Дані інформаційні технології також розробляються в рамках діяльності лабораторії “Використання сучасних досягнень науки і техніки в боротьбі зі злочинністю”, очолюваної проф. В.Ю. Шепітько.

Поруч із проблемами науково-технічного забезпечення розслідування убивств, знаходяться проблеми їхнього застосування, що в основному полягають у відсутності при проведенні огляду місця події фахівця-криміналіста і, як наслідок, не застосування науково-технічних засобів для виявлення, фіксації і вилучення слідів злочину.